

АМОРТИЗАЦІЙНА ПОЛІТИКА В КОНТЕКСТІ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Гайдучок Т. С., к.е.н., доцент

Постановка проблеми. В сучасних умовах ринкової трансформації одним з основних завдань економіки є створення сприятливих умов для збереження, технічного переозброєння і подальшого розвитку матеріально-технічної бази виробництва, найважливішою складовою якої є основний капітал. Процес оновлення основного капіталу потребує регулювання, оскільки він значною мірою визначає ефективність виробництва, темпи впровадження науково-технічного прогресу. Тому в таких умовах особливо актуальним є дослідження питання ефективного використання основного капіталу. Вирішення ж цього питання багато в чому залежить від рівня амортизаційної системи. Динаміку амортизаційній системі надає амортизаційна політика. Крім того, амортизаційна політика, тісно пов'язана з податковою політикою та обліковою політикою підприємства, тому суттєво впливає на результати фінансової діяльності та облікового забезпечення підприємства.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми амортизаційної політики досліджують провідні економісти: В.В. Александров, В.Ю. Будавей, А.А. Безуглий, О.Ю. Болховітінова, З.М. Борисенко, Л.В. Городянська, П.Є. Житний, І.Д. Косова, І.І. Лукінов, О.О. Лук'янченко, Л.В. Лях, П.А. Орлов, С.П. Орлов, Г.М. Підлісецький, Ю.І. Стадницький, А.Е. Фукс, М.Г. Чумаченко, А.А. Чухно та інші науковці. Проте не всі сторони цієї проблеми отримали належне висвітлення в літературних джерелах.

Мета дослідження. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування амортизаційної політики в системі облікової політики суб'єкта господарювання.

Виклад основного матеріалу. Амортизація – важлива категорія в макроекономіці, фінансовому обліку, аудиті тощо. Крім того, це поняття застосовується в інвестиційному менеджменті, зокрема у фінансовому, коли йдеться про управління капітальними (реальними) інвестиціями. Теоретичне і практичне значення дослідження сутності амортизації має тривалу традицію. Однак єдиної точки зору до цього часу не існує, хоча вирішення цього питання є досить важливим і принциповим.

Необхідно звернути увагу на те, що в період трансформаційних змін питання амортизації стали досить актуальними. Це пояснюється тим, що мова йде про методи збереження і оновлення основного капіталу та суттєвий елемент собівартості продукції.

Що стосується зносу, то розрізняють два його види – фізичний і моральний. Під фізичним зносом основного капіталу розуміють поступову втрату ним своїх первісних властивостей, тобто споживної вартості. Однак це відбувається не лише в процесі функціонування основного капіталу, але й при його бездіяльності і призводить до поступового зменшення його реальної вартості – економічного спрацювання. З часом фізичне спрацювання поступово накопичується і зумовлює такий технічний стан того або іншого засобу праці, коли подальше використання його у виробництві стає неможливим, тобто настає момент повного фізичного зносу, який вимагає заміни такого знаряддя праці новим аналогічного призначення.

Крім фізичного зносу засобів праці існує і моральний знос, при якому ще достатньо придатні за матеріальним станом основні засоби стають не вигідними в експлуатації порівняно з новими, більш ефективними. У сучасних умовах усе більшого значення набуває врахування саме морального зносу. Поява нових, більш сучасних видів устаткування з підвищеною продуктивністю та кращими умовами обслуговування й експлуатації часто робить економічно доцільним заміну старих засобів праці ще до їхнього фізичного зносу.

Необхідно звернути увагу на те, що знос не ідентичний зношуванню. Зносу піддаються всі вироблені засоби праці, як діючі, так і бездіяльні, незалежно від їхньої участі в процесі виробництва. Знос – об'єктивно існуюче явище, тоді як зношування – це економічний процес, відображення зносу в економічній дійсності. Зношування, чи економічний знос, являє собою процес втрати засобами праці вартості. Причиною зношування може бути як фізичний, так і моральний знос [1, с. 7]. Тобто знос і зношування доцільно було б розрізнити в такому аспекті: знос – це матеріально-технічний аспект, а зношування – економічний аспект одного і того ж процесу. Основою ж амортизації є зношування. Сума амортизації, яка нарахована за період експлуатації засобів праці, буде настільки співпадати з реальною величиною їх зносу в класичному економічному розумінні, наскільки вибраний метод нарахування амортизації буде враховувати реальний ступінь впливу видів зносу на засоби праці.

Не слід також ототожнювати амортизацію з відшкодуванням зносу основного капіталу. Відшкодування зносу відбувається не в процесі формування амортизаційного фонду, а при наступному його використанні для заміни старих основних засобів і в ході капітального ремонту та модернізації.

Таким чином, можна визначити відмінність між амортизацією та зносом основного капіталу. Якщо знос – це втрата споживної вартості, а отже, і вартості засобів праці, то під амортизацією розуміють перенесення вартості засобів праці на створюваний продукт з наступним їх відновленням. Обидва процеси, незважаючи на їх відмінності, є нерозривними як дві сторони одного явища. Тому амортизаційні відрахування, відображаючи величину перенесеної вартості, одночасно показують і ступінь зносу основного капіталу.

Формування і використання амортизаційних відрахувань, підвищення їх ролі у відтворювальному процесі перехідної економіки багато в чому залежить від вірогідної оцінки основного капіталу. Це пов'язано з тим, що оцінка основного капіталу відіграє велику роль для визначення його загальної величини, складу і структури, а також амортизаційних відрахувань, вартості продукції, прибутку, рентабельності та інших показників ефективності роботи підприємства. Правильну оцінку основного капіталу передбачають такі вимоги, як реальність, точність, простота, своєчасність, порівнянність облікових даних. Розрізняють такі способи оцінки основного капіталу: первісна, відновна і залишкова вартості.

Значну роль в системі амортизації відіграють і методи її нарахування. Під методом нарахування амортизації мається на увазі розподіл вартості основного капіталу за роками його служби у певному системному порядку. Вони активно впливають на обсяг амортизаційного фонду, на ступінь концентрації ресурсів у різні періоди функціонування засобів праці, на розміри відрахувань, які включаються у собівартість продукції. З їх допомогою господарюючі суб'єкти можуть прискорювати, гальмувати або рівномірно списувати вартість основного капіталу протягом встановленого строку його служби. У міжнародній практиці для нарахування амортизації використовують пропорційні, регресивні (або методи прискореної амортизації) та прогресивні (методи сповільненої амортизації) методи [2].

Слід сказати, що всі методи вважаються рівноцінними, але кожний з них для відповідних періодів корисного використання визначає різні суми амортизації. Вибір методу амортизації базується на розробці бізнес-плану діяльності підприємства протягом

амортизаційного періоду й повинен враховувати певні фактори (темпи зростання обсягів діяльності та її доходності, темпи зростання поточних витрат, зміни в податковій політиці держави, необхідність і час використання фінансових зобов'язань, джерелом покриття яких є чистий прибуток підприємства або проведення капітальних витрат за рахунок прибутку; прогнозований період експлуатації об'єкта амортизації до його ліквідації або продажу, можливу ціну реалізації об'єкта амортизації, потребу у формуванні власних фінансових ресурсів протягом амортизаційного періоду).

Критерієм вибору найприйнятнішого методу амортизації повинно бути максимальне значення теперішньої вартості основного капіталу.

Ще одним важливим важелем управління амортизацією є порядок використання амортизаційного фонду. Амортизаційний фонд – це особливий резерв, призначення якого полягає у відтворенні основного капіталу. Він є фінансовим ресурсом для капітальних інвестицій. Амортизаційний фонд призначений для простого відтворення основного капіталу, для заміни зношених засобів новими, рівними за вартістю. Але в умовах високих темпів науково-технічного прогресу амортизація виступає джерелом розширеного відтворення основного капіталу, і тому моменти його простого і розширеного відтворення гармонічно поєднуються, і їх розмежування носить умовний характер.

Висновки. Таким чином, система амортизації повинна постійно розвиватися, повинні уточнюватись нормативні положення, порядок нарахування амортизації. Потрібно удосконалювати систему її обліку, проводити переоцінки основного капіталу. Проведення обґрунтованої амортизаційної політики сприятиме зміцненню фінансової бази суб'єктів господарювання.

Використані джерела інформації

1. Борисенко З. М. Амортизаційна політика / З. М. Борисенко – К.: Наукова думка, 1993. – 135 с.
2. Дугієнко Н.О. Економічна сутність амортизаційної політики та її основні складові в період глобалізації / Н.О. Дугієнко, І.І. Колобердянко // Вісн. Запорізького нац. ун-ту. – 2009. – №1(4). – С. 122-130